

UKRAIŃSKI
DOM

Fundacja „Ukraiński Dom”
ul. Ludwika Zamenhofs, 1
00-153 Warszawa, Polska

KRS: 0000342283
NIP: 1132788882
REGON: 142115753

Do druku nr 2172

Warszawa, dnia 22.01.2026 r.

2026/UD/RZ/2

Pan
Włodzimierz Czarzasty

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SPS-III.020.17.5.2026
Data wpływu 22.1.26r.

Marszałek Sejmu RP
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa

dot.: rządowy projekt ustawy o wygaszeniu rozwiązań wynikających z ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 2172)

Szanowny Panie Marszałku,

Fundacja „Ukraiński Dom” z zadowoleniem przyjmuje główne założenia rządowego projektu ustawy zawartego w druku sejmowym nr 2172 (dalej: ustawa wygaszająca), w szczególności wydłużenie rozwiązań umożliwiających legalny pobyt, pracę, naukę oraz prowadzenie działalności gospodarczej przez obywateli Ukrainy korzystających z ochrony czasowej w Polsce do dnia 4 marca 2027 r., a w niektórych obszarach – takich jak dostęp do rynku pracy – nawet na dłuższy okres.

Jednocześnie pragniemy przedstawić szereg uwag, których uwzględnienie pozwoli zapobiec niepożądanym skutkom zarówno dla społeczności ukraińskich uchodźców w Polsce, jak i całego społeczeństwa polskiego.

W obecnym kształcie projekt ustawy wprost wyklucza z systemu pomocy osoby, które po raz pierwszy przybywają do Polski z Ukrainy w poszukiwaniu schronienia. Nawet tak minimalna forma wsparcia, jak prowadzenie punktów recepcyjnych została zarezerwowana dla beneficjentów ochrony czasowej wyłącznie w okresie nie dłuższym „niż przez 12 miesięcy od pierwszego dnia zdarzenia, które było podstawą wydania decyzji Rady Unii Europejskiej, stwierdzającej istnienie masowego napływu wysiedleńców”.

W praktyce oznacza to brak możliwości jakiegokolwiek wsparcia ze strony państwa dla oddolnych inicjatyw organizujących miejsca, w których nowo przybyli uchodźcy — uciekający na przykład z ogarniętego mrozami i doświadczającego rosyjskich ataków Kijowa — mogliby otrzymać ciepły posiłek lub spędzić pierwsze dwa-trzy dni pobytu w Polsce.

Centrum Spotkań
ul. Ludwika Zamenhofs, 1
00-153 Warszawa
Telefon: +48 22 805 764
biuro@ukrainskidom.pl

Biblioteka
biblioteka@ukrainskidom.pl
Wydarzenia kulturalne
wydarzenia@ukrainskidom.pl

Centrum Wsparcia / Stacjonarny punkt konsultacyjny
ul. gen. M. Artyś, 25
00-902 Warszawa
Infolinia: +48 727 805 764

Projekt słusznie ogranicza dostęp do bezpłatnej opieki medycznej do osób z grup wrażliwych, jednak katalog tych osób wymaga doprecyzowania. Zgodnie z projektem ustawy wygaszającej prawo do pomocy medycznej, przysługuje wyłącznie ofiarom tortur i gwałtów, osobom poniżej 18. roku życia oraz mieszkańcom ośrodków zbiorowego zakwaterowania (OZZ). Oznacza to, że osoby należące do grup wrażliwych, takie jak osoby z niepełnosprawnościami, seniorzy czy samotne matki, utracą możliwość bezpłatnego korzystania ze świadczeń medycznych w momencie usamodzielnienia się i opuszczenia OZZ. Zasadne byłoby powiązanie prawa do świadczeń medycznych z przynależnością do grupy wrażliwej, a nie z faktem zamieszkiwania w ośrodku zbiorowego zakwaterowania.

Poprzednia nowelizacja specustawy ukraińskiej przewidywała, że osoby nienależące do grup wrażliwych mogą korzystać jedynie z ograniczonego katalogu świadczeń finansowanych przez NFZ, natomiast osoby z grup wrażliwych — z pełnego zakresu świadczeń. Rozwiązanie to zostało trafnie uzasadnione koniecznością przeciwdziałania zjawisku tzw. turystyki medycznej. Obecnie projektodawca proponuje pozostawienie jedynie ograniczonego dostępu do świadczeń finansowanych przez NFZ, i to wyłącznie dla grup wrażliwych. Ponieważ dzieci, ofiary tortur i gwałtów oraz osoby z niepełnosprawnościami nie powinny być podejrzewane o nadużywanie systemu ochrony zdrowia, zasadne wydaje się zachowanie dla nich nieograniczonego dostępu do świadczeń NFZ. Pozwoli to uniknąć sytuacji, w której projekt wprost uniemożliwia bezpłatne leczenie rehabilitacyjne ofiar tortur oraz leczenie niepłodności ofiar gwałtu, a jednocześnie wprowadza osoby z niepełnosprawnościami w błędne koło: aby zamieszkać w ośrodku zbiorowego zakwaterowania, muszą one uzyskać polskie orzeczenie o niepełnosprawności, którego uzyskanie nie wiąże się dla nich z ponoszeniem kosztów wyłącznie wówczas, gdy już zamieszkują w takim ośrodku.

Projektodawca słusznie przeniósł do ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej część rozwiązań specustawy ukraińskiej, które sprawdziły się w latach 2022–2025. W naszej ocenie katalog tych rozwiązań powinien jednak zostać rozszerzony. Za szczególnie wartościowe uznajemy umożliwienie świadczenia pomocy psychologicznej przez psychologów posiadających obywatelstwo ukraińskie na rzecz ich rodaków, również w przypadku posiadania wyłącznie ukraińskich dokumentów potwierdzających kwalifikacje zawodowe. Równie istotne było przyznanie samorządom oraz szkołom prawa do organizowania alternatywnych miejsc prowadzenia zajęć dydaktycznych dla dzieci przybyłych do Polski w związku z wojną, co pozwalało ograniczyć problem przepełnienia szkół oraz łagodzić związane z tym napięcia społeczne. Ponadto możliwość zakładania i prowadzenia przez cudzoziemców jednoosobowej działalności gospodarczej nie przyniosła w latach 2022–2025 przewidywanych negatywnych skutków, lecz przeciwnie – przyczyniła się do wzrostu aktywności gospodarczej i rozwoju ekonomicznego kraju. W związku z powyższym postulujemy zachowanie powyższych rozwiązań również w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niestety, autorzy projektu przygotowali go przede wszystkim z perspektywy administracyjnej, a nie z punktu widzenia osób, które będą z niego korzystać. W efekcie projekt zawiera liczne rozwiązania ułatwiające funkcjonowanie administracji, a jednocześnie utrudniające sytuację uchodźców.

W szczególności większość rozwiązań dotyczących finansowania edukacji ukraińskich dzieci została przedłużona do końca roku szkolnego 2025/2026, co odpowiada potrzebom zarządzania systemem oświaty. Jednocześnie prawo ukraińskich studentów-uchodźców do stypendium socjalnego ma wygasnąć już 4 marca 2026 r. Zasadne i sprawiedliwe byłoby przedłużenie tego uprawnienia do końca roku akademickiego.

W latach 2022-2025 ukraińskie dzieci-uchodźcy, w przeciwieństwie do innych cudzoziemców, nie mogły korzystać z żadnych form kształcenia w polskich szkołach poza nauką stacjonarną. Ustawa wygaszająca wreszcie odchodzi od tej niesprawiedliwości, jednak dopiero od 31 sierpnia 2026 r., a więc w terminie dogodnym dla administracji, a nie dla uczniów i ich rodziców.

Od ponad roku rząd odkłada wprowadzenie kart CUKR – rozwiązania przejściowego umożliwiającego przejście z reżimu ochrony czasowej do systemu zezwoleń na pobyt czasowy. Ponieważ przyczyny opóźnień leżały po stronie rządu, w kolejnych nowelizacjach łagodzone warunki kwalifikacji do tej karty, w szczególności obowiązek posiadania statusu UKR odpowiednio na dzień 4 marca 2023 r., a następnie 4 marca 2024 r., aby objąć tym rozwiązaniem jak największą liczbę osób. Niezrozumiałe jest zatem, dlaczego mimo kolejnego, rocznego opóźnienia, termin ten nie został przesunięty na 4 marca 2025 r.

Wreszcie należy zwrócić uwagę, że niektóre sformułowania projektu ustawy, przy dosłownej interpretacji, mogą prowadzić do rozstrzygnięć niekorzystnych dla obecnych i przyszłych uchodźców. Przykładowo status UKR może zostać odmówiony w sposób bezwzględny z powodu złożenia fotografii o niewłaściwym rozmiarze, natomiast obowiązek aktualizacji danych w bazie PESEL UKR nie uwzględnia sytuacji, w których uchodźca nie jest w stanie tego dokonać z uwagi na wiek, ciężką chorobę lub ubezwłasnowolnienie.

W załączniku przekazujemy nasze propozycje zmian w projekcie ustawy wygaszającej, wraz z uzasadnieniami tych zmian.

Z wyrazami szacunku

Prezeska “Fundacji Ukraiński Dom”

Myroslava Keryk

Załącznik

do stanowiska Fundacji „Ukraiński Dom” ws. rządowego projektu ustawy o wygaszeniu rozwiązań wynikających z ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz o zmianie niektórych innych ustaw (projekt UD345, druk sejmowy nr 2172)

1.

W art. 2 ust. 2 projektu proponuje się nadanie art. 106 i 107 następującego brzmienia:

art. 106 i 107 otrzymują brzmienie:

„Art. 106. 1. Pobyt beneficjenta ochrony czasowej, który przybył ~~legalnie~~ na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie obowiązywania decyzji Rady Unii Europejskiej stwierdzającej istnienie masowego napływu cudzoziemców i w celu korzystania z ochrony czasowej, uznaje się za legalny od dnia wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do dnia, w którym ta decyzja zachowuje moc obowiązującą, chyba że ustawa stanowi inaczej.

2. Za legalny uznaje się także pobyt dziecka urodzonego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, którego rodzicem jest beneficjent ochrony czasowej, o ile dziecko nie jest obywatelem polskim ani obywatelem innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

Art. 107. 1. Rada Ministrów może, w drodze rozporządzenia, udzielić ochrony czasowej cudzoziemcom nieobjętym decyzją Rady Unii Europejskiej, stwierdzającą istnienie masowego napływu wysiedleńców, zmuszonych do opuszczenia kraju lub obszaru geograficznego, którego ta decyzja dotyczy, z powodu obcej inwazji, wojny, wojny domowej, konfliktów etnicznych lub rażących naruszeń praw człowieka, mając na celu potrzebę zapewnienia ich praw podstawowych.

2. W rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1, określa się grupy osób, objętych ochroną czasową, zakres pomocy oraz okres obowiązywania ochrony czasowej.”;

Uzasadnienie. Proponuje się usunięcie z projektowanego art. 106 przesłanki „legalności przybycia” beneficjenta ochrony czasowej. W obowiązującym brzmieniu art. 106 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przesłanka ta nie występuje, co należy uznać za efekt świadomej i racjonalnej decyzji ustawodawcy, a nie przeoczenie legislacyjne. Rozwiązanie to sprawdziło się w praktyce w latach 2022–2025, kiedy do Polski, choć w ograniczonej liczbie, przybywały osoby przekraczające polską lub zewnętrzną granicę Unii Europejskiej poza przejściami granicznymi. Zgodnie z ustawą o cudzoziemcach, jak również w świetle projektu UD345, takie przekroczenie granicy jest kwalifikowane jako nielegalne, jednak osoby te otrzymywały od Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców zaświadczenia potwierdzające korzystanie z ochrony czasowej, co umożliwiało skuteczną

legalizację ich pobytu. Należy podkreślić, że projektowane przepisy mają mieć charakter uniwersalny i odnosić się do przyszłych sytuacji kryzysowych. Oparcie się wyłącznie na doświadczeniach z 2022 r. może prowadzić do błędnych założeń. W przypadku kolejnego masowego napływu cudzoziemców zdarzenie inicjujące kryzys może nie mieć miejsca bezpośrednio na granicy z Polską, co istotnie utrudni lub uniemożliwi ustalenie „legalności przybycia”. Ponadto skala przyszłego kryzysu może wymusić rezygnację z rutynowych odpraw granicznych z przyczyn bezpieczeństwa, potrzeb militarnych lub czasowej utraty kontroli nad określonym odcinkiem granicy. W takich warunkach wymóg legalności przybycia stałby się kryterium nieweryfikowalnym i w praktyce martwym. Wykreślenie przesłanki „legalności przybycia” pozostaje w zgodzie zarówno z polską racją stanu, gdyż zapobiega powstawaniu zjawiska nieudokumentowanego pobytu cudzoziemców (beneficjent ochrony czasowej będzie znany polskim władzom i otrzyma czasowy dokument elektroniczny), jak i z założeniami dokumentów ogólnoeuropejskich, które odnosiły się do masowego napływu uchodźców na terytorium Unii Europejskiej w związku z agresją zbrojną Federacji Rosyjskiej, a nie wyłącznie do wzrostu liczby legalnych przekroczeń granic przez obywateli państw trzecich. Dodatkowo należy zauważyć, że art. 107 w projektowanym brzmieniu nie zawiera przesłanki legalności przybycia, co przemawia za usunięciem tego wymogu również z art. 106 w celu zapewnienia spójności systemowej projektowanych regulacji.

2.

W art. 2 ust. 6, art. 3 ust. 2 i 3 oraz we wszystkich przepisach powiązanych postuluje się odstąpienie od stosowania skróconego oznaczenia statusu obecnych i przyszłych beneficjentów ochrony czasowej oraz odpowiadającej mu adnotacji w rejestrze PESEL w formie „UKR”, proponując w zamian wprowadzenie neutralnego skrótu „BOC” (beneficjent ochrony czasowej). Zastosowany w 2022 r. skrót „UKR” okazał się rozwiązaniem nieadekwatnym, gdyż akcentował przede wszystkim kraj pochodzenia osoby, a nie jej sytuację życiową i prawną ani fakt objęcia ochroną czasową przez państwo polskie. W praktyce prowadziło to zarówno do nieporozumień o charakterze technicznym, w szczególności do utożsamiania beneficjentów ochrony czasowej z obywatelami Ukrainy posiadającymi inne tytuły pobytowe, osobami pochodzenia ukraińskiego lub ukraińskojęzycznymi obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej, jak i do negatywnych skutków społecznych, polegających na wzmacnianiu uproszczonych narracji oraz manipulacji opinią publiczną, w których skrót „UKR” był kojarzony z uprzywilejowanym statusem wynikającym z narodowości lub obywatelstwa, a nie z

faktem bycia osobą dotkniętą skutkami agresji zbrojnej. Należy również wskazać, że utrzymanie oznaczenia „UKR” w odniesieniu do osób pochodzących z innych państw trzecich, które mogą zostać objęte ochroną czasową w przyszłości, zwiększałoby ryzyko dalszych nieporozumień interpretacyjnych oraz sprzyjało narastaniu negatywnych postaw społecznych wobec osób uciekających przed inwazją, konfliktami zbrojnymi, wojnami domowymi, konfliktami etnicznymi lub rażącymi naruszeniami praw człowieka.

3.

Proponuje się uzupełnienie projektowanego art. 110a ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej o ust. 4 oraz nadanie mu następującego brzmienia:

- „Art. 110a. 1. Beneficjentowi ochrony czasowej na wniosek złożony w dowolnym organie gminy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nadaje się numer PESEL, o którym mowa w art. 15 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2025 r. poz. 274, z późn. zm. ze statusem UKR, o którym mowa w art. 8 pkt 24a lit. d ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności.
2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, składa się w terminie 30 dni od dnia przekroczenia granicy Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, stosuje się przepisy rozdziału 5a ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności.
4. ***Rada Ministrów może w uzasadnionych przypadkach, w drodze rozporządzenia, wydłużyć okres, o którym mowa w ust. 2.***

Uzasadnienie. Doświadczenia związane z masowym napływem obywateli Ukrainy do Rzeczypospolitej Polskiej wykazały, że szybkie i sprawne nadawanie numerów PESEL, w szczególności w połączeniu z pobieraniem danych biometrycznych, stanowi istotne wyzwanie dla organów gmin zarówno pod względem organizacyjnym, jak i kadrowym. W ocenie autorów, w przypadku kolejnego masowego napływu wysiedleńców, zwłaszcza pochodzących z państw niesłowiańskojęzycznych lub nieposługujących się językami urzędowymi Unii Europejskiej, dochowanie 14-dniowego terminu na złożenie wniosku o nadanie numeru PESEL może okazać się w praktyce niemożliwe. W takich okolicznościach wprowadzenie mechanizmu umożliwiającego elastyczne wydłużenie tego terminu, dostosowanego do konkretnej sytuacji kryzysowej, należy uznać za rozwiązanie racjonalne i systemowo uzasadnione. Pozwoliłoby ono na reagowanie na nadzwyczajne okoliczności bez konieczności dokonywania pilnych nowelizacji ustawowych.

4.

Proponuje się nadanie art. 2 ust. 7 projektu następującego brzmienia::

7) art. 112 otrzymuje brzmienie:

„Art. 112. 1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych w ramach uruchomionych na ten cel środków może zapewnić pomoc beneficjentowi ochrony czasowej polegającą na:

1) zapewnieniu pobytu i wyżywienia, jednak nie dłużej niż przez ~~60~~ **90 dni** od pierwszego wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polski i nie dłużej niż przez 12 miesięcy od pierwszego dnia zdarzenia, które było podstawą wydania decyzji Rady Unii Europejskiej, stwierdzającej istnienie masowego napływu wysiedleńców poprzez:

a) umieszczenie w obiekcie zbiorowego zakwaterowania lub

b) wypłatę świadczenia pieniężnego na pokrycie we własnym zakresie kosztów pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

2) prowadzeniu punktów recepcyjnych;

3) zapewnieniu transportu związanego z zakwaterowaniem lub opieką medyczną;

4) podjęciu innych działań niezbędnych do realizacji pomocy.

1a. Rada Ministrów może w uzasadnionych przypadkach, w drodze rozporządzenia, wydłużyć okres, o którym mowa w ust. 2.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych może określić, w drodze rozporządzenia, wysokość i sposób wypłaty pomocy, o której mowa w ust. 1 pkt 1 lit. b, biorąc pod uwagę konieczność zaspokojenia usprawiedliwionych potrzeb beneficjenta ochrony czasowej.

3. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego może zapewnić pomoc polegającą za zakwaterowaniu zbiorowym wraz z całodziennym wyżywieniem beneficjentowi ochrony czasowej, jeżeli posiada on status UKR, o którym mowa w art. 110a ust. 1, należy do grupy wrażliwej oraz nie jest w stanie samodzielnie zapewnić sobie zakwaterowania.

4. Za osobę należącą do grupy wrażliwej, określonej w ust. 3, uznaje się osobę, która spełnia co najmniej jeden z poniższych warunków:

1) posiada orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności umiarkowanym lub znacznym, lub orzeczenie równoważne, o którym mowa w art. 5 pkt 1–2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 913, 1301, 1665 i 1746), lub jest opiekunem takiej osoby ~~i nie pobiera świadczenia pielęgnacyjnego~~;

2) ukończyła:

a) w przypadku kobiet – 60. rok życia,

b) w przypadku mężczyzn – 65. rok życia

- o ile nie pobiera polskiego świadczenia emerytalnego przekraczającego kwotę kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, nie jest osobą aktywną zawodowo w rozumieniu art. 2. ust. 1a ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci i nie posiada na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pełnoletnich zstępnych, którzy podlegają obowiązkowi alimentacyjnemu;
- 3) jest samotną kobietą w ciąży lub osobą wychowującą dziecko do 12. miesiąca życia, na podstawie przedstawionych dokumentów;
- 4) jest osobą z zagranicznej instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- 5) jest osobą bezpośrednio po hospitalizacji finansowanej przez Narodowy Fundusz Zdrowia, trwającej przynajmniej 7 dni, nie dłużej niż do ustania przyczyny będącej powodem hospitalizacji.
- 6) samotnie sprawuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej opiekę nad trojgiem lub większą liczbą dzieci, o ile przynajmniej jedno z nich nie ukończyło 7. roku życia, na podstawie przedstawionych dokumentów.

ust. 5-22 jak w projekcie UD345 przekazany do konsultacji.

Uzasadnienie. Projektowany 60-dniowy okres zapewnienia pobytu i wyżywienia beneficjentom ochrony czasowej, którzy nie należą do wąskiej grupy osób wrażliwych, należy uznać za niewystarczający. Nawet w przypadku obywateli Ukrainy, którzy mogli korzystać z pobytu w obiektach zbiorowego zakwaterowania przez okres do 120 dni oraz z dodatkowych programów wsparcia, takich jak „40+”, proces usamodzielniania nie następował powszechnie w ciągu 60 dni, mimo sprzyjających okoliczności, w tym bliskości językowej i dobrej koniunktury na rynku pracy. W przypadku przyszłych beneficjentów ochrony czasowej uwarunkowania te mogą być istotnie mniej korzystne, w szczególności ze względu na brak dodatkowych programów wsparcia, mniej przychylne nastawienie społeczne lub wyższy poziom bezrobocia. W takich warunkach oczekiwanie pełnego usamodzielniania się w ciągu 60 dni należy uznać za nierealistyczne. Z tych względów proponuje się wydłużenie podstawowego okresu wsparcia do 90 dni oraz zachowanie możliwości dalszego jego przedłużenia w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, adekwatnie do skali i charakteru danego kryzysu. Należy również uwzględnić realia rynku mieszkaniowego. Nawet w przypadku szybkiego podjęcia zatrudnienia beneficjent ochrony czasowej musi zgromadzić środki na pierwszy czynsz oraz kaucję, które obecnie często odpowiadają równowartości jednego lub dwóch minimalnych wynagrodzeń. W tym kontekście 90-dniowy okres wsparcia należy uznać za rozwiązanie umiarkowane, a nawet minimalne, zwłaszcza że w programie „Wspólnie do Niezależności” okres stopniowego usamodzielniania wynosi 6

miesiący. Ponadto postulowana jest modyfikacja kryteriów kwalifikowania opiekunów osób z niepełnosprawnościami do zamieszkiwania w obiektach zbiorowego zakwaterowania poprzez odejście od automatycznego wykluczania opiekunów pobierających świadczenie pielęgnacyjne. Kluczowe znaczenie powinien mieć stopień niesamodzielności osoby z niepełnosprawnością oraz jej faktyczne uzależnienie od stałej obecności opiekuna. W przypadku pobierania świadczenia pielęgnacyjnego pomoc mogłaby ograniczać się do zapewnienia zakwaterowania zbiorowego, bez całodziennego wyżywienia. Doprecyzowania wymagają także kryteria dotyczące beneficjentów w wieku emerytalnym. Ze względu na powiązanie wysokości świadczeń emerytalnych z okresem opłacania składek, beneficjenci ochrony czasowej przebywający w Polsce przez okres od jednego do trzech lat otrzymują zazwyczaj jedynie tzw. emerytury groszowe. Należy unikać sytuacji, w której osoba z grupy wrażliwej zostałaby pozbawiona prawa do pobytu w OZZ wyłącznie z powodu pobierania symbolicznego świadczenia emerytalnego. Z tego względu zasadnym jest powiązanie kryterium dochodowego z programami obowiązującymi w systemie pomocy społecznej. Kolejną wątpliwość budzi użycie w projektowanym art. 112 sformułowania „nie pracuje”, które jest nieprecyzyjne i może prowadzić do niejednolitej praktyki stosowania prawa, w szczególności wobec emerytów. Zamiast tego proponuje się posłużenie pojęciem „nie jest osobą aktywną zawodowo w rozumieniu art. 2 ust. 1a ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci”, które jest pojęciem zdefiniowanym, jasnym i pozwalającym odróżnić stałe zatrudnienie od pracy dorywczej lub nierejestrowanej. Wreszcie, postulowane jest zachowanie w katalogu osób wrażliwych kategorii samotnych opiekunów trojga lub większej liczby dzieci, z których co najmniej jedno nie ukończyło 7. roku życia. Rozwiązanie to funkcjonuje w obowiązującej specustawie ukraińskiej, a brak jego przeniesienia do nowelizowanej ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. nie został w projekcie należycie uzasadniony.

5.

Proponuje się uzupełnienie art. 2 ust. 8 projektu UD345 poprzez nadanie artykułowi 112c ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej następującego brzmienia:

Art. 112c.

1. Beneficjentowi ochrony czasowej, który posiada numer PESEL ze statusem UKR, przysługuje prawo do świadczenia wychowawczego na zasadach i w trybie ustawy z dnia

11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2024 r. poz. 1576 oraz z 2025 r. poz. 619 i 1301).

2. Beneficjentowi ochrony czasowej, o którym mowa w art. 112, ust. 1-1a, przysługuje prawo do świadczenia wychowawczego na tych samych zasadach i w tym samym trybie co cudzoziemcom, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. a–b, g ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2024 r. poz. 1576 oraz z 2025 r. poz. 619 i 1301). Prawo do świadczeń w trybie określonym w tym punkcie ustaje w chwili wyjazdu z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Uzasadnienie. Doświadczenia z masowego napływu uchodźców w 2022 roku wykazały, że świadczenia rodzinne były kluczowym elementem procesu usamodzielniania się osób przybywających z dziećmi. W projektowanym art. 112 ust. 1-1a przewidziany okres wsparcia jest stosunkowo krótki i może okazać się niewystarczający na podjęcie stabilnej aktywności zawodowej. Dodatkowo, część okresu może przypaść na czas wakacji szkolnych, kiedy rejestracja dzieci w systemie SIO jest utrudniona lub niemożliwa. W takich warunkach beneficjenci ochrony czasowej ryzykują utratę dostępu do świadczeń rodzinnych w momencie, gdy wsparcie jest najbardziej potrzebne dla ich adaptacji i bezpieczeństwa ekonomicznego. W związku z powyższym postulujemy bezwarunkowe przyznanie prawa do świadczeń wychowawczych na początkowy okres pierwszych 60–90 dni korzystania z ochrony czasowej, aby zapewnić beneficjentom realną możliwość stabilizacji i rozpoczęcia procesu usamodzielniania się w Polsce.

6.

Proponuje się nadanie art. 112d ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej następującego brzmienia:

Art. 112d. 1. W przypadku beneficjentów ochrony czasowej, **o których mowa w art. 112, ust. 1-1a, oraz innych beneficjentów ochrony czasowej**, którzy posiadają numer PESEL ze statusem UKR:

- 1) które były ofiarami tortur, gwałtu lub innych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej, lub
- 2) do zakończenia 18 roku życia, lub
- 3) **o których mowa w art. 112, ust. 4**
 - uznaje się, że przysługują im świadczenia opieki zdrowotnej z wyłączeniem leczenia uzdrowiskowego i rehabilitacji uzdrowiskowej ~~– zabiegów endoprotezoplastyki i usunięcia~~

zaćmy oraz podanie produktów leczniczych wydawanych świadczeniobiorcom w ramach programów polityki zdrowotnej ministra właściwego do spraw zdrowia.

Uzasadnienie. Projektodawca opisuje pierwsze 60 dni pobytu jako okres kryzysowy, w którym beneficjenci ochrony czasowej otrzymują zakwaterowanie i wyżywienie. Pozostaje jednak niejasne, dlaczego osoby, które z bardzo wysokim prawdopodobieństwem przybędą do Polski z terenów ogarniętych konfliktem zbrojnym, miałyby w tym kryzysowym okresie zostać pozbawione dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej bez konieczności odprowadzania składek do NFZ. Biorąc pod uwagę krótki czas, w którym przysługują świadczenia finansowane przez NFZ, nie ma realnych podstaw do obaw przed zjawiskiem tzw. „turystyki medycznej”. Kosztowne lub rzadkie procedury medyczne wymagają znacznie dłuższego dostępu do systemu opieki zdrowotnej niż przewidziany okres 60 dni. Postulujemy również zagwarantowanie bezwarunkowego dostępu do świadczeń medycznych wszystkim kategoriom beneficjentów ochrony czasowej uznanym przez projektodawcę za osoby wrażliwe, niezależnie od tego, czy przebywają w OZZ, czy poza nimi. Pozwoli to uniknąć sytuacji, w której swoistym „wynagrodzeniem” za proces usamodzielnienia byłoby pozbawienie możliwości korzystania z opieki zdrowotnej. Ponadto zasadnym jest ograniczenie katalogu wyłączeń dotyczących zabiegów i programów zdrowotnych niedostępnych dla wybranych kategorii beneficjentów ochrony czasowej. Wprowadzenie ograniczeń w ostatniej nowelizacji specustawy ukraińskiej miało na celu minimalizację ryzyka nadużyć, w tym „turystyki medycznej”. Jednak w świetle projektowanych zmian, w których katalog osób uprawnionych do korzystania z publicznej opieki zdrowotnej został już znacząco zawężony, ryzyko nadużyć jest praktycznie znikome.

7.

Na mocy art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności wprowadza się nowy rozdział

5a. Proponujemy następującą redakcję projektowanych artykułów::

Art. 44a.

ustępy 1-3 bez zmian

4. W imieniu osoby nieposiadającej zdolności do czynności prawnych lub posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych ubiegającej się o nadanie numeru PESEL albo osoby, która ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność nie jest w stanie samodzielnie złożyć wniosku, wniosek, o którym mowa w ust. 1, składa jedno z rodziców, opiekun, kurator, opiekun tymczasowy, o którym mowa w art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r.

o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub osoba sprawująca faktyczną pieczę nad dzieckiem, lub pełnomocnik osoby, która ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność nie jest w stanie samodzielnie złożyć wniosku a w przypadku braku takich osób numer PESEL może zostać nadany z urzędu, 5. Złożenie w siedzibie organu gminy wniosku, o którym mowa w ust. 1, w imieniu osoby nieposiadającej zdolności do czynności prawnych lub posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych wymaga jej obecności przy składaniu wniosku.

Organ gminy może w szczególnie uzasadnionych przypadkach odstąpić od tego wymogu.

ustępy 6-18 bez zmian

19. Organ gminy odmawia w drodze decyzji administracyjnej nadania numeru PESEL, w przypadku gdy:

- 1) **Beneficjent ochrony czasowej w rozumieniu art. 2 pkt 1a ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej odmówił załączenia do wniosku fotografii spełniającej wymagania określone w art. 29 ustawy z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych**
- 2) **Beneficjent ochrony czasowej w rozumieniu art. 2 pkt 1a ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej odmówił pobrania odcisków palców, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w ust. 11.**

ustępy 20-25 bez zmian

Uzasadnienie. Projekt przewiduje możliwość odstąpienia od obowiązku osobistego złożenia wniosku o nadanie numeru PESEL w przypadku osób nieposiadających zdolności do czynności prawnych lub posiadających ograniczoną zdolność do czynności prawnych, a także osób, które ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność nie są w stanie samodzielnie złożyć wniosku. Jednocześnie określono, kto może wnieść wniosek w imieniu osób nieposiadających zdolności do czynności prawnych lub posiadających ograniczoną zdolność do czynności prawnych. Projekt nie precyzuje jednak, kto może działać w imieniu osób, które ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność nie mogą samodzielnie złożyć wniosku. W związku z tym proponujemy uwzględnienie możliwości składania wniosku przez pełnomocnika. Ponadto mogą wystąpić sytuacje, w których obowiązkowa wizyta osoby nieposiadającej zdolności do czynności prawnych lub posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych w organie gminy (wraz z

opiekunem lub inną osobą składającą wniosek w jej imieniu) może być uciążliwa lub niebezpieczna zarówno dla wnioskodawcy, osoby, w imieniu której składany jest wniosek, jak i dla pracownika gminy. Dlatego uzasadnione jest przewidzenie możliwości odstąpienia od wymogu określonego w ust. 5 w wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach. Dodatkowo postulujemy doprecyzowanie zapisów ust. 19 w celu eliminacji ryzyka błędnej interpretacji przepisów oraz uniknięcia sytuacji, w której beneficjent ochrony czasowej w rozumieniu art. 2 pkt 1a ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. mógłby otrzymać odmowę nadania numeru PESEL z przyczyn od niego niezależnych.

8.

Postulujemy rezygnację z art. 9 ust. 30 projektu UD345, który przewiduje:

30) w art. 42s dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. W przypadku pozostawienia wniosku bez rozpoznania, odmowy wszczęcia postępowania lub zakończenia postępowania w sposób inny niż poprzez wydanie karty pobytu, uiszczona opłata skarbową nie podlega zwrotowi.”;

Uzasadnienie. Po ewentualnym wejściu w życie tego rozwiązania karta CUKR stałaby się jedyną kartą pobytu, a w przypadku jej nieprzyznania, tj. zakończenia postępowania w sposób inny niż wydanie karty, uiszczona opłata skarbową nie podlegałaby zwrotowi. Obawiamy się, że może to działać zniechęcająco wobec uchodźców, co nie leży ani w interesie państwa, ani społeczeństwa. Karta CUKR jest unikatowym w skali UE rozwiązaniem przejściowym, umożliwiającym wyjście ze statusu ochrony czasowej. Niepożądane byłoby, aby uchodźcy o niskich dochodach rezygnowali z ubiegania się o kartę z obawy, że opłata skarbową nie zostanie zwrócona, nawet gdy odmowa wydania karty nastąpi z przyczyn niezależnych od wnioskodawcy.

Warto również wykorzystać planowane zmiany w specustawie ukraińskiej w celu zwiększenia atrakcyjności tej karty, w szczególności poprzez:

I. Zmianę wykładni art. 42d. specustawy ukraińskiej w następujący sposób:

Art. 42d. Kartę pobytu, o której mowa w art. 226 pkt 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, wydaje się również dziecku w wieku do 13 lat, które jest osobą o której mowa w art. 106 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli są spełnione łącznie następujące warunki:

- 1) pobyt tego dziecka na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uznaje się za legalny na podstawie art. 106 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) w dniu złożenia wniosku o wydanie karty pobytu dziecko to posiada status UKR;
- 3) rodzicowi lub opiekunowi tego dziecka wydano kartę pobytu w przypadku, o którym mowa w art. 42c.

II. Zmianę wykładni art. 42 c. specustawy ukraińskiej w następującej sposób:

Art. 42c. Obywatelowi Ukrainy, którego pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uznaje się za legalny na podstawie art. 106 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wydaje się, na jego wniosek, kartę pobytu, o której mowa w art. 226 pkt 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, jeżeli są spełnione łącznie następujące warunki:

- 1) w dniu 4 marca 2025 r. posiadał status UKR;
- 2) w dniu złożenia wniosku o wydanie karty pobytu posiada status UKR;
- 3) posiadał nieprzerwany status UKR przynajmniej przez 365 dni.

Uzasadnienie. Karta CUKR stanowi skuteczne rozwiązanie umożliwiające uchodźcom z Ukrainy wyjście ze statusu ochrony czasowej. Z tego względu zasadne jest dążenie do tego, aby jak największa liczba osób mogła uzyskać tę kartę, a jednocześnie wyeliminować czynniki zniechęcające do rezygnacji ze statusu UKR. Z naszego doświadczenia wynika, że jednym z najistotniejszych czynników zniechęcających do rezygnacji ze statusu UKR jest obawa przed sytuacją, w której rodzice i dzieci posiadaliby różne statusy pobytowe. Problem ten jest szczególnie istotny w przypadku rodzin z dziećmi do 13. roku życia. Przejście rodziców na kartę CUKR skutkuje utratą dostępu do dokumentu mObywatel/diia.pl, w którym obecnie znajdują się dane oraz zdjęcie dziecka. Jeżeli dziecko w wieku do 13 lat zachowa status UKR, w praktyce pozostanie bez jakiegokolwiek dokumentu potwierdzającego legalność pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Aby nie zniechęcać rodziców takich dzieci do ubiegania się o kartę CUKR, zasadne byłoby wprowadzenie „automatycznej” kwalifikacji dzieci w wieku do 13 lat do karty CUKR we wszystkich przypadkach, w których rodzice spełniają warunki do jej uzyskania. Ponadto należy uwzględnić fakt, że do chwili obecnej wnioski o kartę CUKR w wielu przypadkach nie są przyjmowane z przyczyn niezależnych od uchodźców z Ukrainy (problemy organizacyjne i techniczne). W związku z tym, w celu objęcia kartą CUKR jak

najszerszego kręgu osób, zasadne byłoby przesunięcie terminu kwalifikującego z dnia 4 marca 2024 r. na 4 marca 2025 r., analogicznie do rozwiązań przyjętych w poprzednich nowelizacjach specustawy ukraińskiej.

9.

Postulujemy uchylenie art. 9 ust. 36 projektowanego w UD345 i pozostawienie art. 51 ust. 1 specustawy ukraińskiej w dotychczasowym brzmieniu. Tworzenie dodatkowych lokalizacji do prowadzenia zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, organizacyjnie podporządkowanych szkołom lub przedszkolom, przeznaczonych dla uczniów z Ukrainy, jest rozwiązaniem sprawdzonym i skutecznym. Mechanizm ten realnie ułatwia funkcjonowanie polskich placówek, w których uczy się duża liczba uczniów z Ukrainy, pozwalając na lepszą organizację procesu dydaktycznego i odciążenie infrastruktury szkolnej.

10.

Postulujemy zmianę art. 9 ust. 39 projektu UD345 poprzez wykreślenie art. 54 specustawy ukraińskiej. Artykuł 54 ukraińskiej specustawy zamyka większość uczniów – obywateli Ukrainy, którzy przybyli do Polski po 24 lutego 2022 roku, dostęp do wszystkich form realizacji obowiązku szkolnego poza nauką w trybie dziennym. Inicjatorem tego przepisu było Ministerstwo Edukacji Narodowej, które trzy lata temu uzasadniało jego wprowadzenie słabą znajomością języka polskiego oraz podstawy programowej nauczania w polskich szkołach wśród ukraińskich uczniów. Dziś ten argument wydaje się coraz mniej przekonujący. Dzieci, które od trzech lat uczą się w polskich szkołach i często osiągają znakomite wyniki w nauce języka polskiego, nadal są ustawowo traktowane zbiorowo jako osoby o niewystarczającej znajomości tego języka. Co więcej, obecna sytuacja nosi znamiona nierównego traktowania — ograniczenia w dostępie do alternatywnych form edukacji dotyczą wyłącznie określonej grupy obywateli Ukrainy, podczas gdy pozostali obywatele tego kraju, a także obywatele innych państw, niezależnie od stopnia znajomości języka polskiego, podobieństwa ich ojczystego języka do języka polskiego czy długości pobytu w Polsce, mogą realizować obowiązek szkolny bez takich ograniczeń. Ponieważ prawa do edukacji w innych trybach, niż tryb dzienny nie uzależniono od początku i zakończenia roku szkolnego, oczekiwanie na wygaśnięcie art. 54 do 31 sierpnia jest nieuzasadnione.

11.

Postulujemy zmianę art. 14 zaprojektowanego w projekcie UD345 przez nadania mu brzmienia:

Art. 14. 1. Jeżeli numer PESEL, o którym mowa w art. 4 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 9, został nadany na podstawie oświadczenia, cudzoziemiec jest zobowiązany do potwierdzenia swojej tożsamości w dowolnym organie gminy na podstawie ważnego dokumentu podróży do dnia 31 sierpnia 2026 r.

2. Z dniem 1 września 2026 r. status UKR, o którym mowa w art. 8 pkt 24a lit. d ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności, jest automatycznie zmieniany na status NUE, o którym mowa w art. 8 pkt 24a lit. c tej ustawy, osobom, które miały nadany numer PESEL UKR na podstawie oświadczenia i do tego dnia nie potwierdziły swojej tożsamości w sposób wskazany w ust. 1.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, cudzoziemiec traci uprawnienie, o którym mowa w art. 106 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 2 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

4. W imieniu osoby nieposiadającej zdolności do czynności prawnych lub posiadającej ograniczoną zdolność do czynności prawnych ubiegającej się o nadanie numeru PESEL albo osoby, która ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność nie jest w stanie samodzielnie złożyć wniosku, czynności o którym mowa w ust. 1, może dokonać jedno z rodziców, opiekun, kurator, opiekun tymczasowy, o którym mowa w art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osoba sprawująca faktyczną pieczę nad dzieckiem lub pełnomocnik osoby, która ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność nie jest w stanie samodzielnie złożyć wniosku.

Uzasadnienie. Z naszego doświadczenia wynika, że wśród osób, którym nadano numer PESEL UKR na podstawie oświadczenia, a nie ważnego dokumentu podróży, znajduje się znaczna liczba osób w podeszłym wieku, osób z niepełnosprawnościami oraz osób nieposiadających pełnej zdolności do czynności prawnych. W związku z powyższym wysoce pożądane jest, aby czynności, o których mowa w projektowanym art. 14, mogły być dokonywane przez ich przedstawicieli ustawowych lub innych uprawnionych przedstawicieli prawnych.

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
